

einheimischen rügischen Dynastie 1325. (Greifswalder Abhandlungen zur Geschichte des Mittelalters, udg. af Prof. Dr. A. Hofmeister, Nr. 4).

Med stor Grundighed gennemgaas de forskellige Former, under hvilke Tilknytningen mellem Rügen og Danmark lagde sig for Dagen. Der redegøres for de kendte Forleningsbreve fra danske Konger til Fyrsterne paa Rügen, for rügiske Fyrsters Deltagelse i danske Hoffer og danske Krigstog (f. Eks. 1219), for Rügens kirkelige Forhold (Rügen blev jo en Del af Roskilde Stift og vedblev at høre dertil længe efter, at enhver politisk Forbindelse mellem Danmark og Rügen — i 14. Aarh. — var ophørt), for Familieforbindelser mellem Fyrsterne paa Rügen og det danske og norske Kongehus, for de rügiske Fyrsters ofte betydelige Besiddelser i Danmark (Bornholm, Møen, ret store Omraader paa Sjælland), for Danskes Bosættelse paa Rügen og for, hvilke rügiske Riddere der har været i dansk Tjeneste. Desuden behandles som Tillæg Rügens Forhold til det tyske Rige og til Naboerne, Østpommern, Pommern og Mecklenburg.

Enhver, der beskæftiger sig med dansk Middelalderhistorie, vil anerkende, at der er gjort et stort og flittigt Samlerarbejde. Men som Skriftet foreligger, kunde man maaske nok have ønsket, at Forfatteren, hvis Omhu for at faa alle Enkeltheder med i og for sig er prisværdig, havde hævet sig lidt mere op over Stoffet og derved undgaaet det noget opregnende Præg, der unægtelig ofte hviler over Fremstillingen. Forf. drøfter baade i Tekst og i Noter adskillige Tvivlsspørgsmaal. Havde det ikke været naturligt til Indledning ogsaa at drøfte Spørgsmaalet om Aarstallet for Danmarks Erobring af Rügen? Her har Johs. Steenstrup i sin Bog om »Venderne og de Danske før Valdemar d. Stores Tid« (1900) og før ham A. D. Jørgensen dog tydeligt søgt at vise, at Aaret maa være 1169. Men Dr. Hamann gaar uden Diskussion ud fra de tyske Kilders 1168. Rent teknisk kunde der have været anvendt lidt større Konsekvens og Nøjagtighed i Noteapparatet, hvis Henvisninger (bl. a. til »Det danske Folks Historie«) undertiden virker tilfældige. Bogen indeholder flere illustrerende Kort — paa et af disse burde en Fejl som Æberholt (for Æbelholt) være undgaaet. Som Helhed maa det dog siges, at der ved det foreliggende Arbejde er tilvejebragt en brugbar Hjælp til Orientering i det skildrede Afsnit af Danmarks Historie i Middelalderen.

Johannes Lomholt-Thomsen.

Gennem adskillige Aar er der i Tyskland under Form af Dissertationer fremkommet en Række Undersøgelser, hvis Æmne er de

pavelige Legaters Virken rundt i Landene op til det 13. Aarhundredes Slutning, nemlig: Helene Tillmann: *Die päpstlichen Legaten in England bis zur Beendigung der Legation Gualas (1218)* (Bonn 1926), — Otto Engelmann: *Die päpstlichen Legaten in Deutschland bis zur Mitte des 11. Jahrhunderts* (Marburg 1913), — Otto Schumann: *Die päpstlichen Legaten in Deutschland zur Zeit Heinrichs IV und Heinrichs V (1056—1125)* (Marburg 1912), — Joh. Bachmann: *Die päpstlichen Legaten in Deutschland und Skandinavien 1125—1159* (Berlin 1913), — Werner Ohnsorge: *Päpstliche und gegenpäpstliche Legaten in Deutschland und Skandinavien 1159—1181* (Berlin 1929), — Ina Friedländer: *Die päpstlichen Legaten in Deutschland und Italien am Ende des 12. Jahrhunderts (1181—1198)* (Berlin 1928), — Heinrich Zimmermann: *Die päpstliche Legation in der ersten Hälfte des 13. Jahrhundert (1198—1241)* (Paderborn 1913) — og J. Müller: *Die Legationen unter Papst Gregor X (1271—1276)* (Röm. Quartalschrift, XXXVII). Skrifterne fra Marburg og Berlin skylder Professor Brackmann deres Tilblivelse og har Sammenhæng med hans og Kehrs vidtspændende Arbejder; enkelte Dissertationer er udgaaet fra katolske Universiteter; saa at sige alle er de flittige Laboratorieundersøgelser, der vel ikke ændrer synderligt i Opfattelsen af Legatinstitutionens Udvikling og dens Betydning for Gennemførelsen af den kirkelige Centralisation, men præciserer hvad Kilderne meddeler og kan i saa Henseende være nyttige Hjælpemidler.

Et Par af disse Arbejder strejfer Danmarks Kirkehistorie. Bachmanns Bog er præget af solid tysk Skole, men ret traditionsbunden, og Forfatteren kender ikke meget til dansk Overlevering og dansk historisk Forskning. For Ohnsorges Vedkommende træder dette Forhold end mere grelt frem. Hans Bog er fra 1929. Han citerer Pontoppidan, Suhm og Münter, men kun yderst sparsomt og ganske tilfældigt nogle senere Forf. Han bruger Hamsfort som Kilde uden Forstaaelse af, at han er en humanistisk Skribent, og uden at skelne mellem, hvad Hamsfort har set i Diplomer og hvad han føjer til af egen Imagination.

Vi skal ikke følge Rækken af Legater i Danmark: Albericus, Kardinalpresbyter ved S. Petri ad vincula, — Kardinalpresbyter E, — Martinus, Kardinalpresbyter ved S. Stephani in Celio monte, — Theodignus — Hubaldus — Nicolaus, Kardinalbiskop af Albano — etc., men kun m. H. t. sidstnævnte erindre om L. Weibulls kritiske Undersøgelse (Den skånska kyrkans älsta historia i Hist. Ts. f. Skåneland V) og m. H. t. Martinus stærkere betone Overleveringens Skrøbelighed. Eneste Kilde for hans Sendelse til Danmark er, naar alt kommer til alt, Bernhard af Clairvaux's ofte gentagne

Ord om den fromme Legat, der kom fattig hjem fra sin Rejse. Hvad Theodignus angaar, bemærker Bachmann, at ingen af det Navn er at finde i Pavens Kreds; men mon han ikke skulde være identisk med den kendte Kardinalbiskop af S. Rufina Theodewinus, der udfoldede stor Virksomhed som Legat i Tyskland. »Theodignus apostolice sedis legatus« underskriver et Brev 8. August 1139 udstedt paa en utvivlsomt meget vigtig Synode i Lund, hvor han førte Forsædet (Rep. 9). Brevet er kun overleveret gennem Hamsfort, hvorfor Fejlskrivning af Navnet og Udeladelse af Kardinaltitlen ligger indenfor Sandsynlighedens Grænser. I 1134 er Theodewinus netop ikke paa Sendefærd i Tyskland. Hans Tilstedeværelse i Italien i den Sommer, der vilde fælde min Hypothese, kan med det foreliggende Materiale hverken bevises eller modbevises.

Der er Enkeltspørgsmaal nok, og det hele Spørgsmaal om Legaternes Virksomhed i Danmark burde tages op — i sin Begrænsning eller i større Sammenhæng.

Ellen Jørgensen.

Christoffer Valkendorf er, ligesom de fleste fremtrædende Personligheder i det 16de Aarhundrede, sjældent blevet gjort til Genstand for selvstændig Behandling af Historikerne. Siden Rottes og C. E. Sechers Skildringer, henholdsvis fra 1754 og 1869, er han kun behandlet i større Sammenhæng; navnlig kan fremdrages det skarpe Lys, som Troels-Lund kaster paa ham ved at opstille ham som Modsætning til Hovedfiguren i sin »Mogens Hejnesøn«. Nu har Arthur G. Hassø gennemgaaet hans Liv i en omfangsrig Bog, der af Forf. snart betegnes som »en Biografi«, snart som »et Bidrag til Forstaaelsen af det 16. Aarhundredes sidste Halvdel«. Den sidste Betegnelse er sikkert den korrekte, thi det er næppe muligt paa Grundlag af det sparsomme Materiale at give en virkelig Livsskildring, end sige nogen Karakteristik af Valkendorf. Men det maa overhovedet staa som tvivlsomt for Læseren af Hassø's Værk, om ikke Christoffer Valkendorf er blevet noget overvurderet af de danske Historikere, om han virkelig har været en saa betydelig og særpræget Personlighed, som hidtil antaget.

Hans Indsats i Bergen 1556—60 har længe været kendt og højt vurderet, men naar Regeringen saa pludseligt trak ham tilbage fra halvgjort Arbejde, synes det dog at skyldes noget blandede Følelser derved. Om Valkendorfs følgende Styre paa Øsel dømmer Hassø, at han her havde »vist sine Evner til at kunne handle med Kraft og Konduite«, men rent bortset fra, at det er mer end vanskeligt at trænge til Bunds i den danske Politik i Liv-